Mihail Sebastian

Fragmente dintr-un carnet găsit

Fragmente dintr-un carnet găsit

de ***Mihail Sebastian***

Publicată în 2017 în colecţia *Cărţi electronice gratis şi legal*

Text preluat de la ro.wikisource.org/wiki/Fragmente_dintr-un_carnet_găsit

Ediție îngrijită cu note și link-uri de *a reader*

Pe copertă: *"Piața Teatrului Francez. Efect de ploaie"* de *Camille Pissarro*

Carte din domeniul public, cu copyright expirat după legile României şi Uniunii Europene.

Într-o seară de noiembrie (în împrejurări pe care ar fi prea lung să le povestesc aici) am găsit la Paris, pe podul *Mirabeau*, un carnet cu coperți negre, lucioase, de mușama, ca acelea în care obișnuiesc băcanii să-și țină socotelile. Erau exact 126 de pagini – hârtie comercială – scrise mărunt, regulat, fără ștersături. Lectură curioasă, obositoare pe alocuri, pasagii obscure, notații ce îmi erau străine, ba chiar absolut opuse.

L-am căutat pe proprietarul acelui caiet. L-am căutat cu suficientă stăruință, pentru ca scrupulele mele să fie împăcate, dar cu mijloace destul de vagi, pentru ca totuși caietul să-mi rămână.

Public aici câteva fragmente. Stângăcia unor expresii, dacă există, e datorată în întregime traducerii mele. Manuscrisul e în franțuzește.

Am dat pe alocuri, unde traducerea mi s-a părut cu totul insuficientă, în paranteze, expresia exactă a textului. Țin de altfel, la dispoziția curioșilor, originalul

1

... Cum îi povesteam lui M. D. Întâmplarea asta, el observă în treacăt:

– Frumoasă experiență!

Atâta a înțeles din tot ce i-am spus. O experiență. Am oroare de termenul ăsta. E bun pentru exercițiile lui de psihologie aplicată. Eu nu pot să trăiesc cu foaia de observație în mână. Să înconjor viața ca un spectator, să o ajustez aici, să o proptesc dincoace, să o aranjez. Între un arbust ce crește barbar și între un grădinar cu foarfece și planuri, simpatia mea de animal merge către cel dintâi, întreagă.

Nu am împotriva acestor apucături de psiholog decât facultatea de a uita. Dar o am întreagă. Nu m-a obsedat niciodată amintirea unei femei posedate. (De altminteri, viața mea se joacă altundeva decât în țarcul amorului.) Niciodată nu m-a urmărit un cuvânt spus, un surâs sau un spasm.

Ce să fac eu cu toate aceste frunze moarte, cărora M. D. le spune experiențe? Dacă uneori, atât de rar, împotriva firii mele închise, am avut anume momente de fericire

adâncă, a fost tocmai pentru că am știut să le trăiesc așa cum veneau, fără să caut nimic dincoace sau dincolo de ele.

M. D., care e medic, suferă de o deformare profesională. Ia măsuri preventive împotriva vieții, cum le-ar lua împotriva febrei tifoide. Strânge experiențe pe stradă, cum strângea altădată observații la clinică, în vremea în care își lucra teza de doctorat. Nu. Jocul ăsta mă scoate din sărite. Eu nu vreau să previn nimic și nu vreau să corectez nimic. Vântul care bate, îl primesc în față. Să mă pătrundă ca pe un arbore în stepă, să mă lovească după bunul lui plac și să înceteze când o voi! Cu atât mai bine dacă până la urmă eu am să rămân tot în picioare! Și dacă nu...

Ah! Experiențele acestea amuzante pe care le piepteni, le lustruiești, le simplifici și le așezi pe urmă în memorie ca într-o vitrină! Cine știe? Poate că au să mai servească odată! Ei bine, nu! Dintre toate avariițiile, pe asta o urăsc cel mai tare: să agonisești bucăți de viață pentru mai târziu, pentru bătrânețe, pentru momentele de plictiseală eventuală. Nu sunt eu în stare să fac asemenea economii. Mușc dintr-un măr, atât cât am poftă: pe urmă, când m-am săturat, îl arunc.

2

Cred că am îndurat cu destul stoicism tot felul de umilințe, dar că una singură mi-a fost totuși cruțată. Umilința de a rata. Ratezi când te abați din drumul pe care vrei să-l urmezi sau când [nu] ajungi acolo unde ți se pare că ar trebui să ajungi. Eu însă nu m-am socotit niciodată sortit unui anume drum. Am umblat pe unde întâmplarea m-a purtat, am ajuns acolo unde s-a potrivit să ajung.

Esențialul se petrecea altundeva decât în isprăvile mele vizibile. Ceilalți – prieteni, femei și dușmani – îmi urmăreau viața pe acest cadran din afară, mulțumiți că pot citi în cifre ceva, care nu se citește poate decât în bobi. Și eu râdeam, știind cât de departe mă găsesc de socotelile lor.

... M-am gândit de multe ori la soarta unui cal pur sânge, ajuns din voia întâmplărilor să tragă căruțele primăriei la un ham cu gloabele prăpădite din grajd. E o imagine care nu mă întristează.

3

... Când a văzut că nu-i răspund și că plecarea ei mă lasă indiferent, E. s-a întors din prag. Era mirată. Poate că și vanitatea ei de femeie era puțin în joc. Dar mai

ales era mirată.

Cum? Mă părăsește, îmi spune răspicat că nu mă iubește, că n-are să mai vină niciodată la mine, mă lasă chiar să înțeleg că altcineva, altcineva „mult mai bine” decât mine are să-mi ia locul, - și eu nu răspund, nu protestez, nu mă ridic!

Biata fată! Și ea, cu atâta deșteptăciune câtă i-a dat Dumnezeu, are naivitatea să înțeleagă, și ea crede că toate trebuie să aibă un înțeles în lumea asta! Mă credea învins și mă vede în fața ei calm.

Dacă ar înțelege că toate istoriile acestea de amor n-au pentru mine decât importanța unui detaliu! Dacă ar ști că în romanul nostru terminat, eu am fost tot timpul absent, singur, străin! Iubirea este în viața mea o ocupație secundară și de aceea înfrângerile mele în această ordine sunt fără consecințe. Ce îi pasă unui campion la fugă, dacă cineva îl învinge într-un *match*[1] de box? Dar cum să facă E. această distincție (chiar dacă i-aș explica-o așa, în termeni de sport), ea, care joacă la ruletă pe banda iubirii și când pierde, pierde totul?

4

Am avut și eu crize în amor, dar – deși ele sunt deja vechi și amintirile mele mă pot înșela – cred că totdeauna, la rădăcina lor, a fost altceva. Un anume dezgust pentru o viață pe care o simțeam devenind prea sigură de ea, prea inertă. Un anume dor de a rupe cu o întreagă situație, care nu era propriu-zis o situație, ci numai o acumulare de fapte mărunte, ce mă imobilizau prin mulțimea și mediocritatea lor.

Atunci căutam spre dragoste, ca spre o fereastră. Și mă înșelam crunt. Chiar la Lyon în 1922. Da, chiar și atunci!

Fiindcă în fond – și o mărturisesc fără tristețe, dar de asemeni fără orgoliu – nici una dintre aceste așa-zise crize amoroase nu era destul de puternică pentru ca să n-o fi putut lichida în bordelurile din *Monsieur le Prince*. Pe urmă rămânea restul.

5

Nu cred să am o vocație specială pentru mizerie. Observ numai că ea nu mă dezgustă.

... Serile lungi din noiembrie, cursele nesfârșite în ploaie, pe uliți păcătoase,

dincolo de *Austerlitz*, în *Bastilia*[2], în *Place du Tertre*, întoacerile târzii pe malurile Seinei! Ploaia mă pătrunde ca pe o bârnă putredă, luminile vitrinelor mi se par nereale, clopotul tramvaielor vine asurzitor din susul străzii, eu mă opresc prostește la galantarele brutăriilor, citesc soldurile la măcelării, un biftek 2,50, o escalopă 3,75, plec mai departe din obișnuință, așa cum m-am oprit, nu ocolesc băltoacele, nu cer iertare când dau cu cotul într-un pieton, nu mă feresc de automobile, nu mă gândesc la nimic. Și mângâierea cuminte (în text: *paisible*[3], N.T.) a ploii pe obraji!

Cum aș explica, dacă mi-ar cere-o cineva și dacă aș avea poftă s-o fac, cum dracul aș explica profunda mea liniște în ceasurile astea? Că doar nu sunt nici un vagabond, nici un resemnat!

Și nici măcar nu cred în sărăcie, ca într-o stare de suflet (în text: *état de grâce*[4], N.T.). Întâmplarea din zorii lui 1 Ianuarie, sus la *Sacre-Coeur*[5], mi-a dovedit-o...

6

Încă un cuvânt pe care trebuie să-l suprim din vocabularul meu: explicație. Vorba asta pentru mine n-are nici un sens.

Eu n-am avut crize sufletești. Am avut numai anotimpuri. Și dacă crizele s-or fi explicând, anotimpurile nu.

Eu intram în tragic, așa cum trebuie să intre o plantă în iarnă. Am avut iernile mele sufletești, și gata! De asta nici n-am urlat de deznădejde, nici n-am așteptat măcar. Ce să aștept? Ce așteaptă un pom în ianuarie, desfrunzit cum e, cu coaja crăpată și ramurile negre?

Singura mea ispravă în acest lung trai al meu, singura zic, a fost să pricep la timp că, deși existența mea este un fapt unic în desfășurarea lumii, un fapt fără precedent și fără urmare, totuși ființa mea intră în cadrele mari ale zoologiei.

Crize și explicații devin niște biete jucării în fața acestui adevăr.

7

M. D., medic și psiholog, pretinde că eu îmi disprețuiesc inteligența.

Nu, nu e adevărat. O pun la locul ei: asta e. Știu că e ascuțită și abilă. Dar mai știu că viața (viața asta bătută de vânturi, hărțuită, neliniștită, viața asta pe care o urăsc și o iubesc deopotrivă) se poate foarte bine lipsi de ea.

Eu am izbutit acest lucru apreciabil – și sunt mirat că M. D., amator de experiențe nu-l observă și nu-l admiră – de a opri inteligența pentru treburile ei proprii. O păstrez în raporturile mele cu lumea. Este un act de politețe. Dar mie, mie personal, puțin îmi pasă de ea. Mărimea (în text: *la grandeur*[6], N.T.) n-a fost niciodată realizată de inteligență.

Toate noțiunile care fac traiul posibil și convenabil, eu le păstrez ca să mă amuz. Just-injust, bun-rău, frumos-urât, moral-imoral, toate astea sunt fără înțeles, fără adevăr, fără adâncime. Nu cred în nici una din mizeriile astea. Nu cunosc nici un sfânt moral!!

Moralitatea și sfințenia se exclud. Dacă asta mi-ar fi meseria, m-aș duce să-i caut pe sfinți în ocne. Și încă mi-ar scăpa toți sfinții al căror supliciu nu intră sub prevederile codului penal.

Totuși, știind lucrurile pe care le știu, eu joc în lume pe scara de valori a tuturora. Spun că asta e rău și asta e bine. Că asta e frumos și asta urât. Admit și reprob, compar și trag concluzii. Și nici măcar nu mă stric de râs.

Ce aleasă voluptate! O, acest M. D. care apără împotriva mea drepturile inteligenței! Când a avut el asemenea bucurii?

8

Dintr-o scrisoare a lui E. (este la Bordeaux de două săptămâni):

„Nu, n-ai să știi niciodată cât te-am iubit, fiindcă voi ăștia, bărbații, nu știți niciodată nimic din ce se întâmplă. Nimeni nu știe nimic din ce se întâmplă.”

Și ea deci, această dulce, moale și blondă E., și ea a ajuns să descopere acest adevăr. Îl spune cu melancolia ei de patru parale, dar îl spune.

„Nimeni nu știe nimic din ce se întâmplă?”

Slavă Domnului! Căci altfel ar fi sinistru.

Dacă mi-am trăit viața așa cum a fost, bună, rea, dacă m-am adâncit în toate

umilințele ei, dacă m-am supus tuturor mizeriilor, pe care le știu, și pe care nu le știu, dacă am consimțit să duc după mine zdrențele acestui trai trist, a fost pentru că eram sigur că nimeni n-are să știe, că, știind, nimeni n-are să priceapă, că până la urmă eu am să rămân singur, mai singur decât un astru în cer, mai singur decât un bou în staul.

Tragedia de a nu fi înțeles? Nu cunosc. Vreți să spuneți plăcerea, patima, extazul de a nu fi înțeles. Să te simți unic, baricadat în tine, impenetrabil, singur cu superstițiile tale, cu simbolurile, cu semnele, cu idolii tăi, să știi că viața pe care o trăiești tu, nu o mai trăiște nimeni altul în lume, că nimeni altul nu o poate măcar imagina, să duci cu tine acest mister și el să nu-ți poată fi luat, chiar dacă l-ai striga în piețe publice, chiar dacă l-ai răcni pe scenă la teatru, chiar dacă l-ai împărți tipărit pe afișe... Doamne! Mă întreb cu ce am meritat atâta fericire!

Am avut poate și eu clipe de efuziune, când singurătatea mă oprima, când aș fi vrut să spun cuiva un cuvânt simplu, care să fie înțeles, am căutat și eu uneori semne de comuniune în ochii altuia, în vorbele și tăcerile lui. Dar n-au fost decât scurte momente de naivitate pe care nu le regret, fiindcă eu nu regret nimic, dar care nu m-au dus niciodată nicăieri. Prieteni și amante au rămas undeva alături de mine, legându-se de vorbe pe care nu le spusesem, înșelându-se cu o umbră care nu eram eu. Și doar am făcut tot ce puteam ca să evit erorile. Am vorbit cu sinceritate. N-am ascuns. N-am trișat.

Nu, nu. Sunt mărimi (în text: *grandeurs*, N.T.) la care nu poți renunța nici prin abdicare. Singurătatea mea e printre ele.

9

Am schimbat oamenii ca pălăriile, le-am căutat prietenia, le-am vorbit, i-am făcut să vorbească și pe urmă i-am lăsat la jumătatea drumului, pentru că nu mă mai interesau, pentru că nimic în ei nu răspundea căutării mele, pentru că erau la fel cu cei dinaintea lor și cu cei de după ei, vechi, cunoscuți, monotoni.

Erau inteligenți unii. Erau tineri, cu detalii personale curioase, cu istorii felurite. După un timp – variabil ca durată, dar niciodată prea lung – observam că toate aceste străluciri păleau. Erau calități mai mult sau mai puțin mari. Or, eu, fiindcă nu sunt psiholog, nu pot socoti cu „mai mult sau mai puțin”. Termenii de comparație îmi scapă. Ceea ce îmi trebuie, ceea ce adică este absolut necesar așteptării mele de fiecare ceas, este trăsătura unică a unui fapt, a unui om, a unui cuvânt. Nu cer nimănui să fie bun sau rău, frumos sau urât, canalie sau înger. Îi cer numai să fie

ceva, care să nu existe decât o singură dată.

Am avut rareori bucuria unor asemenea întâlniri, dar am avut-o. (Scoțianul de la *Poulmanach*...) Încolo, toți ceilalți n-au fost decât adăugiri sau scăderi de la un suflet-tip. X e mai inteligent decât Y, dar Y e mai subtil decât Z, care la rândul lui e mai spiritual decât X.

Nu, nu și nu. Asemenea variații mă plictisesc de moarte. Ce să fac eu cu nuanțe și distincții și puncte de vedere? Treci de partea mea, domnule, dacă ești făcut dintr-un material, care s-a născut o dată cu dumneata! Iar dacă nu, vezi-ți de drum!

Caut în lucruri și oameni sunetul lor propriu. Mă interesează ceea ce au ireductibil. Ireductibilul! Este singurul meu fel de a simți eternitatea.

10

N-au fost dese momentele în care l-am cunoscut pe Dumnezeu din față. Nu sunt mistic și am fost rar în extaz (în text: *état de grâce*, expresie care revine de câteva ori și în diverse locuri ale carnetului, N.T.).

De altfel, în afara unui ascuțit simț al păcatului, mă întreb ce este transcendental în simțirea mea. Ideea mea de Dumnezeu este colțuroasă, uneori rece. Dar ceea ce mă cutremură înaintea ei, este tocmai această senzație de ireductibil, pe care o caut inutil aiurea.

A fi unul, unul singur, unul în absolut, dincolo de orice raport, deasupra oricăror relații, esențial unul, ireductibil unul.

De câte ori viața mă fărâmițează, sentimentul acesta al lui Dumnezeu îmi vine neclintit în ajutor.

11

E multă vreme de când am renunțat la bibliotecă. Mai mă duc acolo de nevoie, cum se duce lemnul în pădure. Lucrez. Nu mai am patimi livrești, ci abia plăceri, sau satisfacții, sau plictiseli.

Păstrez totuși din vechile mele pasiuni o mare aversiune: Descartes[7].

Am mai spus-o, cred (căci e unul din cele mai sigure adevăruri ale mele), eu nu

sunt un om moral și îmi bat joc de asemenea distincții. Dar cred în nebuni și în eroi și în sfinți. Pe acest Descartes îl urăsc, fiindcă nu numai că n-a fost din tagma lor, dar nici măcar n-a avut vreodată, nu, n-a putut să aibă fiorul de a presimți sfințenia. Era un grădinar.

12

Fata care m-a oprit în fața scuarului *Vaugirard* nu știu cum era. Abia dacă am avut când să trec pe lângă ea și să-i arunc în față cele câteva vorbe de refuz.

– N-am nici un ban, domnișoară.

(Ce e ridicol este că poate nu m-a crezut!) Dar era înaltă, și asta tot am putut observa. Trebuie să fi fost brună. Strângea în jurul trupului ei subțire un fel de cârpă neagră, un fel de vag pardesiu și tremura atât de tare, încât mi se pare că i-am auzit dinții clănțănind în gură. Vocea nu-i era poate deosebită de a cerșetorilor de rând și cu toate astea m-a lovit. Poate din cauza tinereții ei. Să tot fi avut 20 de ani. Cred că era frumoasă.

Sunt un zevzec poate și un caraghios dar uite că întâmplarea asta nu mă lasă în pace. E ceva care nu merge astă-seară în treburile mele și cărțile din față mi se par o glumă de prost-gust. Hotărât lucru, nu sunt eu un filozof: fata asta oprește în loc mersul lumii pentru mine! Îmi spun că totul e compromis până în adâncuri, că tot e mizerabil și meschin și abject, de vreme ce faptul ăsta a fost cu putință. Ce aș putea să-i reproșez universului, altceva mai umilitor decât ochii fetei de adineauri, care mi-a cerut mie (probabil pentru că ironia întâmplării să fie mai biciuitoare) să-i dau bani? Dacă astă-seară m-aș găsi la Judecata din urmă și dacă mi-ar veni rândul să vorbesc, cred că aș da dracului toate răfuielile mele metafizice și aș povesti ce am văzut acum 15 minute. Pentru blestemul pământului ar fi de ajuns și prea de ajuns.

13

Judecata din urmă[8]? Cred în ea cu sinceritate, cu disperare. Este scuza renunțărilor mele de astăzi, este puterea răbdării mele dintotdeauna.

Accept întâmplările așa cum vin, îi iau pe oameni drept ceea ce se dau, îmi împlinesc munca așa cum se întâmplă. Fiecare zi rupe ceva din idealul meu de mărime (în text: *grandeur*, N.T.). N-am făcut niciodată nimic fără lipsuri, fără

corectări, fără senitmentul de a trăi în provizoriu. Da, o spun fără rușine și fără umilință, dar cu toată durerea unei asemenea mărturisiri. Astăzi am renunțat la un lucru de nimic, mâine la altul, conștient de păcatul nedesăvârșirii, sigur că fiecare din aceste mutilări, oricât de mici, dezorganizează complet existența. Astfel mă îndepărtez continuu de steaua în care cred.

Dumnezeu știe că nu m-am schingiuit cu inimă ușoară, că pe fiecare dintre aceste mici „adaptări la viață" am plătit-o scump, că pe fiecare dintre aceste capitulări le-am ocolit de departe, deși drumul cel mai lesnicios spre ele mă ducea. Dar de câte ori am cedat, pacea îmi era impusă și acceptarea mea era condiționată. Știam că semnez o hârtie fără valoare. Știam că lupta va fi reluată într-o zi, că toate aceste redute pierdute într-un război fără amploare vor fi recâștigate odată, cu o singură lovitură, într-o singură clipă.

Aștept această chemare cu sentimentul că tot restul e mărunt, secundar. Nu am nimic dintr-un procuror, nu sunt răzbunător, nu cred în justiție, dar viața asta nu pot s-o dau pe patru parale. Trebuie să fie undeva o greutate a trecerii mele pe pământ. Judecata din urmă, eu am vreme destulă s-o aștept.

14 - Dintr-o călătorie în Normandia[9]

Soarele ăsta violent, malul lutos de la *Fécamp*, plaja desfășurată monoton pe nesfârșiti kilometri, aerul mirosind a iarbă udă – din ce pierdută conștiință de animal vine bucuria de a le regăsi pe toate?

Între *Montigny* și *Vinmes*, am fost opriți cinci minute în drum, până să cadă un platan tăiat. Îl retezaseră de la rădăcină și așteptau să se rupă acum singur, sub propria lui greutate, de ultimele fibre care îl mai țineau. Lucrători, automobiliști și trecători se dăduseră respectuos deoparte, făcând gol în jurul lui, pe o rază de 50 de metri.

A căzut fumos, lent, descriind un cerc de stea căzătoare și s-a lovit masiv de pământ, răspândind departe un zgomot, întâi surd, pe urmă amplu, vibrând între orizonturi ca într-un ghioc[10].

Era ceva glorios și suprem în căderea asta, pe care am invidiat-o știind că eu niciodată n-am să mă pot despărți de nimic cu împăcarea acestui trunchi de platan, întins de-a curmezișul drumului.

Ar trebui să înțeleg că și asta este o formă a morții, cea mai frumoasă desigur și

inaccesibilă nouă, care murim fără demnitate, împotriva voinței noastre.

* * *

La Dieppe, într-un bar din port, cu marinari și femei pierdute, am văzut după miezul nopții, la o masă din fund, o pereche ciudată. El beat, murdar, volubil, conversa cu vecinii din jur; ea brună, palidă, foarte elegantă, îl privea cuminte, fără să-i reproșeze nimic și așteptând nu știu ce. De câteva ori, bărbatul a lăsat-o și s-a dus să danseze cu femeile din local. Când s-a întors a bătut-o generos pe umeri, și ea a zâmbit trist, nu resemnată, ci fericită, de o caldă fericire interioară.

Ce mister ascundea alăturarea lor? Ce dramă sau ce închipuire se zbătea între ei, unindu-i?

Nu știu, și mă bucur că nu știu. Este ceva regal în tăcerea și absența oamenilor. De aceea eu prefer un simbol unei explicații.

* * *

Să treci în goana unui automobil pe lângă o fereastră care se deschide, să lași în urmă o femeie care s-a oprit anume ca să te privească, să străbați spre seară strada deșartă a unui târg, în care, dincolo de obloanele trase, ard lumini șterse, să surprinzi voci și să duci cu tine un nume strigat din pragul unei porți...

Nimic nu-mi dă mai precis sentimentul singurătății mele, al inutilității oricărei experiențe, al neimportanței mele personale, redus să mă cunosc pe mine și încă pe câțiva, când pământul este populat de un miliard și jumătate de oameni, plus câteva bilioane de alte dobitoace și plante.

Îmi făgăduiesc să mă gândesc într-o viitoare zi de tristețe la rotația stelelor. În orice caz la domnul cu joben și redingotă, care număra la Rouen, în piața *Saint-Maclou*, barele unui grilaj din fața bisericii.

* * *

Două ceasuri la Havre, noaptea, în port, pe o ploaie măruntă, repede, vastă, cu capul gol, cu haina deschisă, cu ochii urmărind departe spre larg valurile ce se luminau brusc nu știu de unde și se stingeau.

Într-o zi voi cunoaște insensibilitatea pietrelor și lanțurilor din port, cu a căror liniște simt că este în mine ceva înrudit.

* * *

În catedrala de la Gisors, unde am intrat să privim câteva vitrouri[11] din veacul al XVII-lea, la patru după-masă, oră fără mister, oră fără semnificație, am găsit o doamnă tânără îngenuncheată, în centru, sub cupolă. Era îmbrăcată de primăvară, părea foarte frumoasă și n-a ridicat capul când am trecut pe lângă ea.

În ghid, am găsit aceste două rânduri:

Girsors. 2650 locuitori. Comună rurală.

Vii și industrie animală.

Îmi place indiferența informației, termenii ei reci, impersonali și abstracți. Nici un ghid din lume nu va înregistra niciodată existența femeii din catedrală.

* * *

Între *Havre* și *Rouen*, D. L. a coborât din automobil, și-a încărcat revolverul și a împușcat un cocoș.

– Mi-e foame, ne-a spus.

Mă gândesc cu plăcere că există undeva un proprietar care a fost lezat și că există altundeva un text de lege care a căzut numai pentru că lui D. L. i-a fost foame.

Totul nu este încă pierdut, de vreme ce mai suntem capabili de un gest natural.

* * *

Iepure sau veveriță, nu știu ce a fost animalul care mi-a ieșit în cale, noaptea, pe drumul lăturalnic spre Bolbec, lângă un pod, unde ne oprisem pentru schimbarea unei roți.

Plouase și mirosea a plante strivite. I-am văzut doar ochii, strălucitori, precișii, neîntrebători. Ne-am privit unul pe altul, de la animal la animal și am fost fericit să fiu în momentul acela egal cu el, în conștiința mea și a lui.

15

Deșteptările în zori, după ceea ce se cheamă o „noapte de iubire”!... Femeia de lângă mine – străină –, așternutul răvășit, brațul atârnând peste bara de alamă rece a patului...

Nu știu și nu am cunoscut niciodată voluptatea oboselii, împăcarea membrelor care își așteaptă somnul, prietenia celor două trupuri sătule, ci numai un gust violent de a sfârși, o repulsie îndârjită împotriva femeii de alături, inutilă, trivială, o necesitate imediată de a fi singur.

Aștept atunci cu ochii ficși să prind întâia umbră albastră a soarelui pe fereastră, întâia lumină a zilei care vine să pună ordine în această pierdere.

Este unul din semnele sigure ale proastei lor calități sufletești, faptul că nici una dintre femeile mele nu a simțit că în momentul acela nu mai exista și se strângea totuși cu o bucurie inconștientă la pieptul unui bărbat, care înceta să fie un amant, pentru a deveni un evadat.

M-am gândit încă o dată la demnitatea copacilor, care se iubesc fără efuziune, într-o îmbrățișare ce consumă tot și nu lasă urme.

16

Nu am nici un respect pentru pasiunile în care nu intră un dram de ostilitate. Este principiul lor viril, lucid și permanent. Este singurul prin nu știu ce viziune rea, detașată și nudă a vieții și a oamenilor.

Poate dintr-un defect de imaginație, poate dintr-un simț biblic primar, mă regăsesc în fața oricărei femei iubite, ca în fața unui animal de altă specie. N-am făcut niciodată cu ele, nici măcar cu titlul de distracție, încercări de înțelegere mutuală.

Singură O., bruna mică și decisă de la Talloires, 1926, a primit situația cu loialitate și resemnare. Nu-mi umbla prin hârtii, nu întreba, nu încerca să priceapă. Ziua era ceva existent în afară de mine: o priveam cum se tăvălește goală pe terasă, cu zâmbetul ei prost desenat. Trăia acolo ca o șopârlă, cu bucuriile ei, cu preocupările, cu orizontul ei de fenomen natural și distinct.

Ne descopeream noaptea, unul pe altul, cu licărul de mirare ce îi este necesar oricărei bucurii și cu sentimentul precis că ceea ce se întâmplă între noi doi, angaja cel mult legile generale, în nici un caz persoana noastră.

Ar fi o deziluzie să aflu cândva că prietena mea O. a ajuns o veritabilă amantă. Ce decădere!

17

... Îmi spun uneori, când semnele vizibile ale decăderii mele se înmulțesc (ghetele rupte, chiria neplătită...), că mai este timp să mă trezesc, să reiau în mână cârma acestei existențe și să pun în sfârșit ordine în mine ca într-un dulap cu cărți. Conștiința strămoșilor mei, țărani normanzi[12], care au luptat cu pământul și au acumulat averi sedimentare, pentru bucuria și încăpățânarea de a strânge, se redeșteaptă atunci în mine.

Poate că a fost însă între ei un marinar, care să fi călătorit ani de-a rândul pe oceane ostile și prietene, indiferent la trecerea timpului și așteptând cu o inimă egală marile furtuni și marile acalmii.

Nu, nu este nimic de făcut împotriva aptitudinilor mele de plantă, singurul lucru cu care mă mândresc eu, care nu mă mândresc cu nimic!

18

... Și dacă cel puțin aș putea să pierd sentimentul acesta că totul se face cu consimțământul meu, cu participarea mea inconștientă, sentimentul acesta al unei responsabilități perpetue.

Nu mă pot desolidariza de nimic și mi se pare că ar fi just să fiu pedepsit pentru ploaia de afară, pentru schimbarea nopții și a zilei, pentru cursul Seinei. Mi se întâmplă să spun, seara, din mansarda mea de la *Porte de Versailles*[13], când deschid fereastra spre orașul acesta, de unde vine surd zgomotul metroului și melodia destrămată a unui acordeon, mi se întâmplă să spun că la toate acestea, prin simpla și pasiva mea prezență în lume, eu colaborez.

19

Dacă drumurile din afară nu mi-ar fi toate închise, le-aș găsi atât de ușor pe cele interioare?

Nu întâmplător sunt dintre acei ce fac coadă la un ghișeu, sortit să se închidă tocmai în clipa în care vor fi ajuns în fața lui. Nu întâmplător am pierdut, rând pe rând, un autobuz la un colț de stradă, o bucurie la un colț de destin. Se găsește totdeauna ceva – o întârziere, o scrisoare rătăcită, un guler rupt – ceva care să încurce socotelile cele mai simple.

Ghinion, desigur! Dar mai ales o mare lene și un precis simț al deșertăciunii.

Cum nu mă feresc de nimic, nu am de ce mă teme. Ce ar putea să inventeze viața împotriva mea, care să-mi depășească așteptările și indiferența?

Pentru fiecare poartă care mi s-a închis în lume, a fost una care a cedat simplu înlăuntru, în mine. Și am primit schimbul, liniștit, fără părere de rău, cu o imensă nepăsare și cu un dram de satisfacție – satisfacția de a fi tras pe sfoară nenorocul (în text: *la joie d'avoir roule le malheur*[14], N.T.), schimbându-l în ceva generos, cald și intim.

Era bucuria de a pierde, a pierde simplu, fără să întorci capul, fără să ții minte, fără să te socotești frustrat, a pierde zile și așteptări, așa cum își pierde un arbore fructele.

20

Seară în *Île Saint-Louis*[15], la Tv., care s-a întors din Argentina, după o lipsă de un an.

Un foc decorativ în cămin, ferestrele deschise spre Seina – mai albastră în această seară rece de aprilie, decât ar fi vara, în zori – țigări și vin, un vin dens, luminând în obscuritate cu luciri de piatră scumpă.

Am vorbit despre cărți, femei și țări. Tv., care păstrează în bogăție un vag accent de aventură ce îl ferește de suficiență, povestea, cu detalii exacte și veridice, o istorie fantastică, întâmplată lui. Are stil omul ăsta și nu știu ce instinct sigur, care îl ajută să treacă peste toate punțile dificile ce stau între doi inși atât de feluriți. Mi-a arătat stampe, hârtii rare, fotografii din drum.

O seară somptuoasă, seară de lux și uitare.

Când ne-am despărțit pe *Pont-Neuf*, mi-a trecut prin cap să fac inventarul averii mele. Pentru ironia obiectivă a situației.

Iată: 6 franci, 85 de centime, 12 tichete de autobuz.

* * *

Reflexie făcută de Tv., ieri la restaurant, unde mă chemase, după o lungă plimbare comună prin *Place du Tertre*, pe care nu o cunoștea bine.

– Hotărât, trebuie să schimb regimul: sunt subalimentat! De doi ani mă hrănesc

numai cu icre moi, păstrăvi și scoici. Mi-e continuu foame.

Am râs, eu care de asemeni sunt „subalimentat” (deși termenul ăsta tehnic nu convine foamei mele) și n-am îndrăznit să-i spun de ce râd. A insistat.

– Pentru că mă gândesc la relativitatea condițiilor umane, i-am răspuns (în text: *je pense a la relativite des condition humaines*, N.T.).

* * *

Cred că ceea ce ne face să trăim, pe Tv., pe mine și pe toată lumea, este lipsa noastră de imaginație. Dacă am comunica realmente și adânc unul cu altul, dacă am cunoaște calvarul omului lângă care mergem, căruia îi strângem mâna și care ne este prieten, viața noastră ar deveni, din pudoare, imposibilă.

Dar ne izbim de cuvinte și neștiind ce se ascunde dincolo de ele, continuăm să umblăm mai departe alegri[16] și inconștienți.

Citesc în jurnal că undeva, în California, au murit într-un incendiu 82 de oameni. Asta nu modifică nimic din programul zilei mele, nici o vizită, nici un gând, nici o lectură. Suntem din fericire impenetrabili și ăsta este singurul lucru care ne scuză.

* * *

Bag de seamă că-mi lipsește față de oameni sentimentul invidiei, deși este în mine un leneș care ar fi iubit mătăsurile, covoarele și călătoriile, puțin pentru ele, și foarte mult pentru elementul lor decorativ. Dar nu pizmuiesc pe nimeni și nu-mi amintesc să fi avut accese de revoltă socială.

Mi-ar plăcea să mă iau la întrecere cu plantele și animalele, în nici un caz cu bogații și săracii.

Este totuși o imagine care mă derutează: noaptea, la 12, în *Place de l'Opera*, femeile ieșind de la teatru, în rochii albe, lungi, cu bratele goale, cu gâtul mat, cu pasul mic și repede, pierzându-se dolente dincolo de portiera unei mașini care așteaptă. Mi se pare absurd și în același timp admirabil faptul că între mine și ele este o distanță definitivă, etern imposibilă.

* * *

... După ce mi-a istorisit întâmplarea cu femeia blondă, într-adevăr miraculoasă, Tv. mi-a cerut să-i vorbesc despre mine.

Am făcut cu băgare de seamă ocolul ultimelor luni și n-am găsit nimic, nu vrednic de povestit, dar nici măcar mediocru și curent.

O socoteală care nu mă întristează totuși și care mai ales nu-mi răpește certitudinea că în mijlocul acestei monotone desfășurări de fapte neutre, eu rămân un aventurier.

21

O! Serile din curtea spitalului *Herold*, amabil ca o vilă de țară, cu porțile închise, cu aleile regulate, cu pomii văruiți până la jumătate, cu băncile verzi, distanțate! Copiii bolnavi se ridicau în paturi, albi în cămășile lor de noapte și se îmbulzeau la ferestre să ne strige bună seara. Infirmierele străbăteau în halat curtea, de la un pavilion la altul, să ducă o foaie de temperatură, să cheme un intern, să ceară un medicament.

Noi treceam printre ferestre și copaci, vorbind despre idei și probleme, în vecinătatea acelor lucruri ce evocau o moarte cuminte, familiară și lipsită de mister.

A fost întâia întâlnire cu moartea, întâlnire de pe urma căreia am rămas cu imaginea ei armonioasă, ocrotitoare, având oarecare ironie pentru zbaterea și neliniștea noastră, dar în fond camaradă și prietenă.

Uneori, astă-seară bunăoară, când mă simt obosit de singurătate și când jocul ăsta de căderi și ridicări, din care sunt făcute toate zilele, începe să apese exagerat, mă gândesc la moartea aceea bănuită pe aleile spitalului amabil, ca la o bună amantă, cu brațele rotunde și degetele fine, coborând ușor peste această frunte grea.

22

Nu deznodămintele mă sperie, ci încercarea de a le ocoli. Ori de câte ori simțeam că ceva se sfârșește – un amor, o situație, un pact sufletesc cu mine sau cu alții, – îmi luam pălăria și plecam. Viața are destule rezerve, pentru ca să nu ne împiedicăm de resturi și regrete. Mă simt incapabil să repar un gest sau o vorbă, să schimb ceva dintr-un lucru întâmplat, să-l reiau de la capăt și să-l repet, cu mai multă băgare de seamă de astă dată, pentru ca ceea ce s-a rupt ieri să dureze astăzi.

„Ești rău?” spune E. judecând cu săracele ei doruri contrariate. Și nu sunt în stare să-i răspund, nici cu atâta cât i-ar fi ei de ajuns, un vag cuvânt de protest.

Nu. Nu sunt rău. (Sau nu sunt numai rău.) Dar mi-e peste putință să dreg ceva, nu importă ce, un obiect sau un sentiment, din momentul în care integritatea lui a fost cât de puțin siluită. O pată, o umbră, o părere, atâta ajunge pentru un sfârșit.

De câte ori cineva a vrut să-mi explice ceea ce se cheamă o „eroare” (în text: *un malentendu*[17], N.T.), de atâtea ori a avut dreptate împtriva mea. Nu căutam să replic și nici nu aveam ce. Argumentele mă dezarmează: toate sunt bune și toate trec pe de lături. Căci ce socoteală se poate opune unui om, care, ca mine, nu caută justificări, ci numai semnificații, legea lui fiind nu de a înțelege, ci de a crede?

Totul se poate simula: inteligența, buna-credință, virtutea, cinismul, adevărul chiar. Dar ceva este pur sau impur. Și asta nici nu se simulează, nici nu se drege.

23

Dacă prețuiesc ceva în spectacolul propriei mele existențe este o anumită dispoziție, pe care cred că o am specială, pentru a recunoaște și accepta un miracol. Nu exclud nimic din posibilitățile vieții, absolut nimic și aștept o zi, în care miracolul, un miracol, se va împlini. Voi fi fericit atunci să nu mă mir și să mă apropii de el cu prietenie, ca de un lucru obișnuit și zilnic.

Duc uneori certitudinea asta, că ceva răsturnător trebuie să se întâmple, o duc până la absurd, până la a condiționa un lucru de nimic, o promisiune, un *rendez-vous*[18], de neîmplinirea miracolului meu.

Tot ce fac, tot ce spun, tot ce proiectez este reziliabil, ținând seama de această așteptare.

24

M-am oprit și astăzi la Louvre, în sala a 27-a, în fața aceleiași pânze de Memling, în care am recunoscut mai demult un bun exemplu de tot ce este contrar sensibilității mele.

Nu-i reproșez acestei *Înălțări la cer*[19] de stil flamand[20] decât că este prea explicită. Totul este spus, nimic nu e ascuns. Iată globul pământesc, iată sfântul ridicat deasupră-i, iată urmele a două tălpi înscrise în noroi! Miracolul este legat de mâini și de picioare, ca să-l poți înțelege dintr-o privire și să-l poți pipăi pentru încredințare.

Învăț de aici încă o dată ceea ce am învățat de atâtea ori, aiurea, în viață: că o emoție și un semn rezistă la orice, la brutale neînțelegeri, la vehemente siluiri, la contraziceri, tăgăduiri și bănuieli, dar că nu suportă să fie demonstrat.

Mă pot supune sau mă pot răzvrăti. În nici un caz nu să discut.

Este între spectacolul lumii și mine o dungă de obscuritate și una de lumină, pe care o păstrez intactă, fără sentimentul acela mărunt căruia i se spune curiozitate. Pentru o viață de om, atâta e de ajuns.

---

1. *match* - meci (eng.)^
2. *în Bastilia* - în *Place de la Bastille*, piața ce se află acum pe locul unde fusese fortăreața-închisoare Bastilia, cucerită și dărâmată in vremea revoluției franceze.^
3. *paisible* - liniștit(ă) (fr.)^
4. *état de grâce* - stare de grație, de har (fr.) - expresie de origine religioasă, făcea referire la harul divin.^
5. *Sacre-Coeur* - biserică catolică din Paris, a cărei arhitectură e influențată de stilurile romanic și bizantin.^
6. *la grandeur* - măreția (fr.)^
7. *René Descartes* (1596-1650) - filosof și matematician francez, fondator al raționalismului.^
8. *Judecata din urmă* - Judecata de apoi - conform concepției religioase creștine, judecată ce va avea loc după sfârșitul lumii, când Hristos va judeca toți oamenii (după ce cei morți vor învia).^
9. *Normandia* - regiune din nordul Franței.^
10. *ghioc* - cochilie mare de melc marin, decorativă, cu aspect de porțelan, folosită de ghicitoare (sursa: DEX online); dacă e dus la ureche, se aude un sunet specific.^
11. *vitrouri* - vitralii - după pluralul din franceză, *vitraux*. ^
12. *normand* - din Normandia; normanzii se trăgeau la origine din nordici

(vikingi); au cucerit și Anglia în 1066, dar acolo s-au amestecat cu timpul cu anglo-saxonii.^

13. *Porte de Versailles* - pe vremuri, poartă în zidul Parisului, în direcția Versailles-ului; acum, în zona aceea se află o stație de metrou și o expoziție cu acest nume.^

14. *la joie d'avoir roule le malheur* - bucuria de a fi păcălit nenorocul (fr.)^

15. *Île Saint-Louis* - mică insulă în Paris, în râul Sena.^

16. *alegru* - vioi, repede, sprinten (sursa: DEX Online)^

17. *un malentendu* - o neînțelegere, înțelegere greșită, confuzie (fr.)^

18. *rendez-vous* - întâlnire planificată, la o oră și într-un loc dinainte stabilite (fr.) (sursa: DEX Online)^

19. *Înălțarea la cer* - în concepția religioasă creștină, Isus Hristos s-a ridicat la cer scurtă vreme după ce a înviat.^

20. *flamand* - din Flandra, regiunea din nord a Belgei, unde se vorbește flamanda, un dialect al limbii neerlandeze; *pictura flamandă* - pictura din Belgia și Olanda, din vremea Renașterii până în epoca barocului, reprezentată de Bosch, Bruegel, Rubens etc. ^

Despre această ediție electronică

Această carte electronică provine de la biblioteca digitală Wikisource.[1]. Această bibliotecă digitală multilingvă este construită de voluntari cu scopul de a pune la dispoziție o colecție de publicații de orice fel: romane, poeme, reviste, scrisori...

Distribuim cărțile noastre pe gratis, începând cu lucrări care nu sunt protejate de drepturi de autor sau sunt publicate sub o licență liberă, sub termenii Creative Commons Attribution-ShareAlike 3.0 Unported[2] sau, dacă doriți termenii GNU FDL[3].

Wikisource este în căutare constantă de noi membri. În timpul realizării acestei cărți, este posibil să fi făcut greșeli. Le puteți raporta la această pagină[4].

Următorii utilizatori au contribuit la această carte: *Bogdan, a reader*

***

În completarea textului preluat de la Wikisource, ediția aceasta a fost îngrijită, adăugându-i-se copertă, note de subsol și link-uri, și convertită în diverse formate de către *a reader*.

---

1. ↥ http://ro.wikisource.org
2. ↥ http://www.creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0
3. ↥ http://www.gnu.org/copyleft/fdl.html
4. ↥ http://ro.wikisource.org/wiki/Wikisource:Scriptoriu

Cuprins

Fragmente dintr-un carnet găsit	2
1	3
2	4
3	4
4	5
5	5
6	6
7	6
8	7
9	8
10	9
11	9
12	10
13	10
14 - Dintr-o călătorie în Normandia	11
15	13
16	14
17	14
18	15
19	15
20	16
21	18
22	18
23	19
24	19
Despre această ediție electronică	22